

BOLNAVUL ÎNCHIPUIT de Molière

S-a spus despre acest personaj molieresc că suferă de ipohondrie, dar, ipohondrul, se știe, crede în iminența morții, dorind-o, sau acceptînd-o pasiv, pe cînd bolnavul lui Molière are o natură viguroasă, cu stomac și ficat bune. El este un digestiv marcat psihic de thanatofobie, luptînd cu leacuri medicale împotriva fricii de moarte. E adevărat că se comportă ca un bolnav și crede despre sine că este într-adevăr bolnav, și că, fără asistență medicală, ar muri, dar nu e mai puțin adevărat că nutrește o optimistă încredere în puterea medicului de a întreprinde flacăra vieții. Vrea să-și facă testamentul în favoarea soției: doar ea este aceea care, prin exces de îngrijire, îi asigură comoditățile de bolnav perpetuu. Credința lui Molière e că medicina rămîne neputincioasă în a îndepărta moartea, pentru simplul motiv că moartea se împletește intim cu viața, dînd omului acele stări alternative de boală și sănătate. Leacurile medicilor nu pot fi decît intervenții brutale în acest dialectic proces biologic ce se desfășoară în om.

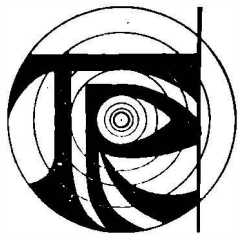
În boala închipuită se manifestă, așadar, un exagerat instinct de conservare; și, cum instinctul de conservare este egoist, avem de-a face, aici, cu o formă psihosomatică a egoismului: bolnavul lui Molière este bolnav de egoism. Orbit de propriul său eu, egoistul nu discernе și nu preia din lumea înconjurătoare decît propriile lui folosințe, binele, la el, poar-

tă numele de interes personal. Așa că dezlegarea intrigii propusă de isteța slujnică Toinette — ca tatăl, prefăcîndu-se mort, să încerce adevărul sentimentelor soției și fiicei — e justă, situația dramatică fiind în acord cu firea egoistului.

Nu înseamnă că acestei conștientizări a binelui și răului din lume, întreprinsă de egoist, i-ar urma redresarea sa morală, reconsiderarea principiilor sale de conviețuire cu ceilalți; de aceea, în final, bolnavului i se prezintă posibilitatea — simplă, dealtfel, dacă ar fi fost dinainte înclinat să și-o asume — de a deveni propriul său medic, numai să vrea, deoarece a acumulat, ca bolnav, îndeajuns de multe cunoștințe medicale. Situația ține tot de caracterul egoistului, care se vrea sieși suficient, considerîndu-și dependența de ceilalți drept o lezare a eului. Egoistul este orgoliosul închis în sine. După Molière, el nu mai are nici o salvare, neputînd întreține relații intersubiective, sociale. Asigurîndu-l, prin Toinette, că poate deveni medic dacă vrea, Molière nu face altceva decît, să-l arunce acolo unde îi este locul, între deșeurile sociale — tarați psihici și maniaci, între medici, așadar, și ei, la rîndu-le, închipuiți vindecători.

În spectacolul lui Claude Santelli vom face cîteva referințe doar la jocul lui Michel Bouquet, o adevărată ilustrare a acestei forme maniacale. El a făcut un bolnav foarte pătruns de însemnătatea practicilor curative, asemeni unui bigot participînd la ritualul unei liturghii. Sub febricitări nervoase și moliciuni de bolnav se străvede obsesia care îi întărește voința. E un bolnav care știe ce vrea de la cei din jur, căci se vrea mereu pe sine în postură de prelat oficiînd ceremonia bolii. Ceilalți actori au farmec și uneori autenticitate, dar aceste calități sînt minore și nu trec dincolo de necesitatea ansamblului, orientat în a da replici unui mare talent dramatic.

Constantin Radu-Maria

DOI AUTORI APROAPE UITAȚI

O recentă premieră a teatrului radiofonic reduce în atenție numele lui Clifford Odets, important dramaturg american al deceniului 4, aproape uitat, însă, în anii din urmă. Scriitor, scenarist, ac-

tor, regizor, Odets este autorul unui teatru de atitudine violent demascatoare, un teatru polemic, de substanță social-politică, ce a exercitat — mai cu seamă prin celebra *În așteptarea lui Lefty* — o influență considerabilă asupra dramaturgiei americane a perioadei de criză. *Salariul gloriei*, difuzată la radio în adaptarea scenică semnată de Marica Beligan, este o analiză lucidă, amară a mecanismului dezumanizant de construire a unei cariere strălucite. Acțiunea este plasată la Hollywood, în lumea de spectaculoase izbînzii și la fel de spectaculoase eșecuri, unde oamenii încetează a mai fi individualități, fiind piese perfect angrenate ale unui uriaș mecanism. Personalitatea ace-

lua care devine „o instituție americană” — cum spune Odets — va fi, inevitabil, ciuntită, gândurile lui vor fi programate de alții, sentimentele, calculate, direcționate cu precizie și răceală. Piesa urmărește, tensionat, destinul unui actor ajuns pe culmile gloriei, cu prețul renunțării atât la adevărata sa artă, cât și la o viață afectivă autentică, deoarece știe că a refuza statutul de marionetă înseamnă a fi înlăturat brutal din competiție, iar a-și alege modul de viață echivalează cu a-și distruge „cariera”. În interpretarea lui Radu Beligan, sinuosul, chinuitorul drum către sine al personajului — construit din ezitări, frământări, căderi și înălțări — e trasat cu remarcabilă forță dramatică; o desăvârșită știință a echilibrului, a armonizării nuanțelor, conferă eroului putere de a emoționa, autenticitate, ferindu-l de aura de melodramă care îl putea amenința. Un rol deosebit i se datorază și Sandei Toma; eroina ei, desenată din linii fine, se reliefează, totuși, pregnant în structura dramatică. Cuvinte de apreciere se cuvin, de asemenea, lui Mircea Șeptilici, Vasilică Tastaman, lui Mihai Fotino și, nu în ultimul rând, regizorului Dan Puican, pentru o montare sobră, dar expresivă.

Este de apreciat reluarea pe post, la anumite intervale de timp, a unei mai vechi premiere a teatrului radiofonic: *Monumentul eroului* de Ieronim Șerbu. Insuficient cunoscută este această singură piesă de teatru a remarcabilului regizor și publicist, deși nu puține calități de ordin dramatic ar fi în măsură s-o recomande. O comedie amară, o piesă „rea”, ce ne propune o meditație asupra valori-

lor morale pe care le profesăm, pe care uneori le afirmăm doar. Un tânăr mort în război devine eroul urbei, celebrat cu pioșenie de familie și de concetățeni; se constituie o societate care-i poartă numele, este ridicat, spre veșnică amintire, un monument în grădina publică. Sacrificiul său, util sau nu pe cîmpul de bătaie, se dovedește deosebit de fertil pentru părinți, devine o adevărată sursă de venituri — și nu neînsemnată — pentru aceia care știu să *folosească* moartea tînărului. Faptul că acesta nu murise, întorcerea lui peste ani, nu mai schimbă nimic: el era necesar celor din jur ca *erou*, nu ca ființă vie, traumatizată de experiența trăită, el trebuie să rămână *erou*, să rămână simbol; altfel, armătura de superbe sentimente patriotice, tot eșafodajul de înălțătoare sentimente riscă a se prăbuși. Reacția familiei e, deci, foarte clară: tînărul nu va fi recunoscut, el trebuie să fie, și va fi, declarat un impostor. Comedia lui Ieronim Șerbu are o extraordinară gravitate, replicile comice ori declarațiile sforăitoare acoperă un cutremurător abis moral. O conjurație a necinstei face ca realitatea să se incline, învinsă, în fața imaginii sale grotesc parodiate. *Monumentul eroului* este un foarte interesant text de teatru, care ar merita, neîndoind, atenția scenelor noastre, și este un merit al teatrului radiofonic acela de a fi realizat o montare de ținută, un decupaj riguros și sensibil al ideilor.

Cristina Dumitrescu

(Continuare de la p. 67)

plîns acest „rid” al inautenticității pe fețele unor actori, manierizați din comoditate... Așa cum nu orice șurub realizat pentru un motor, ce poate însemna o mindrie a geniului științific românesc, reprezintă, prin el însuși, un act de creație, nici orice rostire a unei replici dintr-o piesă nemuritoare nu este, automat, creație artistică. Dar, dacă un agregat poate fi realizat din subsansabluri corect și anonim executate, fără a-și pierde în final calitatea de creație tehnică remarcabilă, o structură artistică finită nu poate lua naștere din prefabricate standardizate, actul creator fiindu-i necesar la toate nivelurile și în toate etapele constituirii ei.

De o deosebită importanță ni s-a părut și accentuarea ideii intercondiționării și influenței reciproce între cele două tipuri de creativitate. Astfel, exercițiul într-un anume domeniu al activității estetice (ca artist amator, de pildă) se răsrînge pozitiv și asupra imaginației și inițiativei

creatoare a indivizilor respectivi, în producție. În acest sens, Festivalul național „Cîntarea României” reprezintă o exemplară și extrem de utilă formă de stimulare a creativității latente a maselor, nu întotdeauna și nu îndeajuns solicitate de tipul de activități cotidiene, puternic mecanizate și automatizate, în care le angrenează producția. Or, se știe, o funcție spirituală, ca și un organ neutilizat multă vreme, se atrofiază; iar, pentru anchi-loza spirituală nu există cîrje ori scaune pe roțile.

Următoarea rundă a dezbaterilor pe această temă ar avea de cîștigat prin delimitarea mai strictă a subiectului, desprinzîndu-se din tema generală doar o anumită problemă, care să poată fi analizată eficient. Totodată, salutăm cu căldură inițiativa Teatrului de Stat din Reșița, și mai ales intenția de a o permanentiza și instituționaliza, și vedem în acest colocvii șansa ca „Zilele teatrului reșițean” să dobîndească timbrul specific, în contextul diverselor colocvii și festivaluri teatrale anuale.